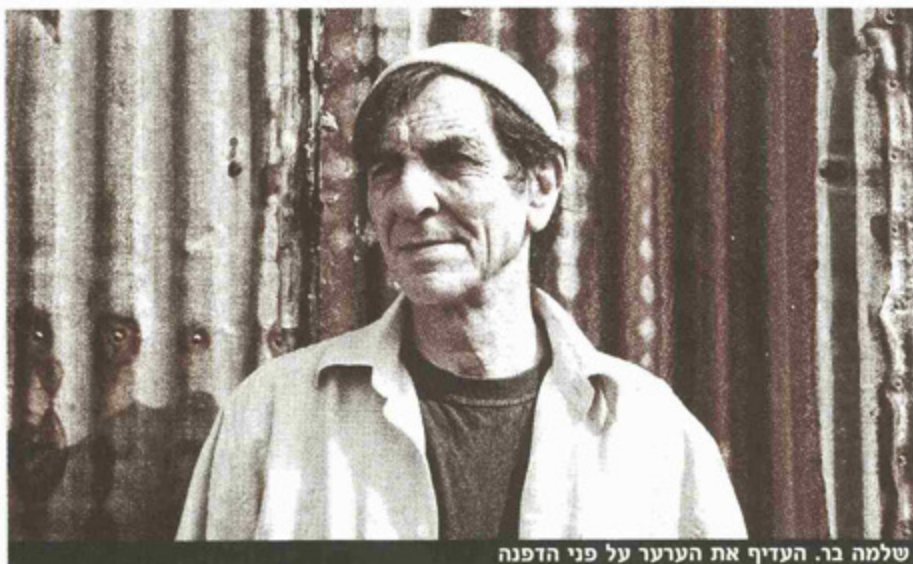

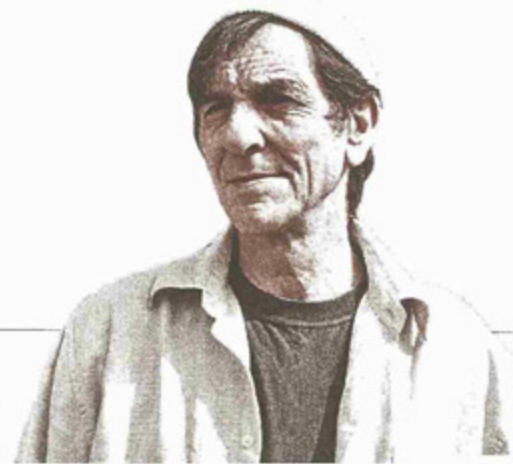
23.69x34.75	2	4	עמוד	הארץ - גלריה	21/06/2010	23092608-0
אלבום בסוד תפילת ערער של שלמה בר והברירה הטבעי - 28540						

עברי בן שלו

שלמה בר. העדיף את הערער על פני הדפנה

תצלום: אריאל ואן סטרטן

יש ברירה

ממעמקים

גם בגיל 67 האמנות של שלמה בר נותרה קשת עורף, בלתי מתפשרת, כבדה ולא מבויתת. שירי אלבומו החדש הם לא אבנים טובות, אלא סלעי בזלת

כותב בר בחוברת הריסקו. אבל למרות זאת יש בהם תחושה קצבית יציבה ונמרצת והצהרות מלודיות פשוטות. הם מעניינים וסוחפים ומצלצלים נהדר בלי להיות תובעניים מדי.

קו פרשת המים של "בסוד תפילת ערער" הוא השיר השביעי, "וככה אנשקך". כאן, בלחן הריבורי של בר לטקסט הרוחם והאפל של אהוד בן עזר, מתחיל הפרק הכהה והכבד של האלבום. רכי הלבב עשויים לפרוש ולחפש הנאות מיידיות יותר, אבל האמיצים ומיטיבי הלכת ישמחו לגלות אחרי "וככה אנשקך" שני קטעים ארוכים ויפים שבהם המלים הקשות של נתן אלתרמן ("שיר לאשת נעורים") ואבן גבירול ("שחר אבקשך") פוגשות לחנים אטיים ומדיטטיביים של בר, השפעות נהדרות של מוסיקה הודית, ואת הצליל הע"י שיר של "הברירה הטבעית" (מנשה ששון - סנטור, ניר סרוסי - כינור, אילן אביב - בס, יעל אופנבך - טבלה, וכמובן בר ובן עמי).

לצד שבעת השירים שבר הלחין יש ארבעה ביצועים לשירים מוכרים. לא סתם שירים. גם באגף הקאוררים בר הולך על החומרים הכבדים: "אמא ארמה" של אריק איינשטיין, "יש דברים שרציני לומר" של יהודה פוליק, "סליחות" של יהודית רביץ ו"הלילה" של איוו הלוי. לטעמי, אפשר היה להסתפק בקאורר אחד או שניים. הביצוע ל"הלילה" (שבו משתתפת ליאורה יצחק הג' פלאה) יפה ונוגע, ודורת הרבוקות לקראת הסוף של "אמא ארמה" אולי מצדיקה את ההחלטה הבעייתית. תמיד לגעת בשיר של אריק איינשטיין. אבל ב"דברים שרציני לומר" ו"סליחות" מתעוררת תחושה לא נוחה. השירה של בר אקספרסיבית עד אין קץ, אבל מרוב נ"י סיון להעצים את האפקט הרגשי היא רק מקהה אותו. באמת שאין צורך לבצע שוב את שני השירים האלה.

ומלה אחרונה על השיר "גברת ריטה". זה שיר מחאה נגד מה שיעל אופנבך, שכתבה את המלים, תופשת כשימוש יתר בריטליזם. אני לא יודע דבר על הנושא הזה, אבל יש משהו צורם בטענה שכל אמא שמחליטה לתת לילדה שלה ריטליזם היא אמא מפיקי רה ונוטשת ("בסולם בו את עולה למעלה כל השלבים מחוברים, הרופפים נשליך הצדה אל ארץ הצללים"). חוץ מזה, מה עם האבות? למה כל הכעס מופנה רק אל האמהות? "אני קורא ליצירת אמות מידה קפדניות יותר לרישום התרופות ולהפסקת החיטוט ברוחם של ילדים מלאי מרץ", כותב בר על עטיפת הריסקו. "המיחורים" האלה יגדלו להיות פורצי הדרך בתורה. המשפט האחרון הוא אמת צרופה, ואולי החד-ממדיות הקיצונית של השיר נחוצה על מנת לעורר דיון ציבורי, אבל קצת קשה להאמין שזה יקרה בחברה שסובלת בעצמה מהפרעת קשב קשה ונוטה לא להטות אוזן לאמנות מהסוג העמוק, העיקש והבלתי מתפשר של "הברירה הטבעית".

בסוד תפילת ערער. לא יכול להיות שם מתאים יותר לאלבום של שלמה בר ו"הברירה הטבעית". בעיקר המלה האחרונה, "ערער". לא רק שהיא יכולה לשקף במשמעות שלה את מקומו המיוחד של בר בתרבות הישראלית (ערער הוא צמח שגדל בבדידות במקומות צחיחים, וזה גם ערער, קריאת תיגר על המצב הקיים) - היא גם הולמת בצליל שלה את אישיותו וקולו של בר. "ערער". האם יכולה להיות מלה גרונית יותר בשפה העברית? האם יש גרון עמוק יותר משלמה בר במרי סיקה הישראלית של 30 השנים האחרונות?

כמובן מסוים בר ניצח. הצלילים החדשים (ביח' גרונית, כמובן) שהוא הביא בסוף שנות ה-70 - הקצב המשתולל, המזרחיות הוקופה - נטמעו בתוך הלקסיקון של המוסיקה המקומית. מה שנראה אז אחר, זר, ואפילו מרתיע (לפחות בעיניו של ילד שראה בטלי וויזיה את בר מאבד את עצמו על הדרבוקה, פרצופו מיוזע, עיניו עצומות ושיניו עקומות) - נהפך לחלק בלתי נפרד מהפסקול הישראלי. זה לא פלא שהרכבים צעירים עכשוויים כמו "בלקן ביט בוקס" ו"התפוחים" מומינים את בר להתארח בהופעות ההמוניות שלהם. האגף המתפתח במוסיקה הישראלית שמעמיד בחזית את מרכיב הקצב חב תודה ענקית למנהיג "הבריי רה הטבעית" ("התפוחים") יופיעו עם בר ו"הברירה" בהופעת ההשקה של "בסוד תפילת ערער", שתתקיים ביום חמישי באמפיטאטרון שוני בבנימינה. אורחים נוספים יהיו קובי אפללו, הזמרת ליאורה יצחק וברי סורוקו, שגם במוסיקה שלו אפשר לשמוע השפעות של "הברירה הטבעית".

המוסיקה החלוצית של בר לא זיכתה אותו מעריצים לם באהדת ההמונים, אבל מבחינה יצירתית אין חולק על תוצמתו החשובה. בגיל 67 הוא יכול היה להרשות לעצמו לנוח על זרי הדפנה, ליצור גרסה מרוככת וממונת של עצמו. אבל אז הוא לא היה שלמה בר. לא מפתיע לגלות שהוא דחה את האופציה המרוככת מכל וכל והעדיף את הערער על פני הדפנה, ובכל זאת מרתק להיווכח עד כמה האמנות שלו נותרה קשת עורף, בלתי מתפשרת, כבדה, לא מבויתת. השירים החדשים שלו הם לא אבנים טובות, הם סלעי בזלת. אם השם הזה לא היה תפוס (על ידי יוצר צעיר שאולי שאב השראה מבר אבל הלך לקוטב הקל והנעים של המוסיקה האתנית), אפשר היה לקרוא לאלבום המצויין הזה "ממעמקים".

העומק והכובד היוצאי דופן היו עלולים להפוך את ההאזנה ל"בסוד תפילת ערער" לחוויה מאתגרת מדי, כמעט מפרכת, אבל בר ואילן בן עמי, גיטריסט "הברירה הטבעית" שהיה שותף בעיבודים ובהפקה, הינרסו את האלבום בחוכמה ופתחו עם חומרים קלים יחסית (או ליתר דיוק, לא מאוד כבדים). שירים כמו "ברכה", "כמו הרוח" ו"אני אתה והוא" הם לא בריוק להיטי פופ. יש להם מנגינות לא שגרתיות ומקצבים איסימטריים ("לבי נתן למקצבים איסימטריים - פעימות הטבע",